



ANY V.

Barcelona 29 de Desembre de 1895.

NÚM. 52.

¡VIA FORA!

Avuy en la ciutat de Sabadell serán congregades les representacions d'aquella comarca,—pero de la classe de les lligítimes y verdaderes—pera axecar la veu y mancomunarse contra la iniquitat de que es víctima Catalunya en lo repartiment del tribut de sanch.

Eix comens de desvetllament de nostre poble 'ns indica que aquest colp la vergassada del tirá no ha trobat insensible la carn tant sovint masella dels hereus degenerats d'una raça noble y altiva. Lo crit d'indignació y d'alarma de la vigilant y zelosa *Associació Popular Regionalista*, no s'ha perdut, com tants d'altres, en la muda buydor del immens descoratjament. Aquest crit ha ressonat per tota la terra catalana, y la indignació que ha sollevada la evidència de que á Catalunya se li fá pagar ab la sanch de sos fills les ocultacions y 'ls fraus ab que 'l caciquisme sotstráu del servey militar als fills de altres regions, comensa á manifestarse dignament.

Al ayre, vá á obrirse novament un de aquells períodos que de tant en tant ¡massa aisladament! assoleyen una estona les obscures profunditats á que s'ha dexat precipitar la nostra Catalunya; un

d'aquells moments en que la raça catalana reprent ses grandioses tradicions, se redressa devant del fuet de la injusticia y, enardida per ses oblidades energies, se gira de cara y ab lo puny clos devant del tirá avesat á vergassejarli la esquena.

Gran gloria es pera la ciutat de Sabadell que en lo sometent que vá á alçarse contra 'l robatori de fills que li es fet á Catalunya, sia ella la primera ciutat de la terra qui llança 'l clam de ¡via fora! que aviat ha de retrunyir des de Roses á Tortosa, y que, arribant á Madrid ab aquells accents de demanda justa y de demanda que sosté tot un poble, obtindrà per la força de la por, que es la gran palanca contra 'ls nostres governs, la satisfacció deguda á la justícia y á la honra y á la sanch dels fills de Catalunya.

Si d'açó poguessem duptar, sería prou pera afermar nostras esperances, lo recort de la gloriosa y triomfadora campanya contra aquell may més oblidat article 15 del Códich. Allavors, com ara, los fills de Sabadell foren los primers catalans qui entraren en combat per la justícia y per la pàtria. L'exemple que doná la ciutat populosa y feynadora, fou seguit per una pila d'altres; per tantes, que aviat fou arborada del cap de Creus fins al Ebre una foguerada d'indigna-

cions que feu tremolar als enemichs de Catalunya y 'ls forçá á la retirada. ¿Per que no hém de creure que ara succehirá lo mateix?

Mes aviat hi ha en la injuria present més motiu d'alçarhi 'l coure: La qüestió del Códich era més trascendental, però la del robo de fills que 'ns fan ab la quinta es d'una sentida més immediata y, de moment, més coenta; y una y altra son una injusticia revoltadora, y una y altra constituhexen una bofetada en plena cara dels catalans.

¡Aul donchs, fills de Catalunya! La ciutat de Sabadell ha donat lo primer colp de campana, cridant á sometent; que dels altres campanars catalans li sien donades respostes; que tritllege fort lo campaneig. ¡Es per la sanch de nostres fills y germans; es per les llágrimes de tantes mares catalanes qui ploren ausent y en perill mortal á la altra banda dels mars á un fill que no devía anar á la guerra; es per los catalans á qui demá demanarán injustament la llibertat y la sanch, y per les mares que demá plorarán nous robatoris de fills, si no 's destruheix la iniquitat delatada!... La injusticia se n' es entrada en terres de Catalunya, y devasta 'ls camps de la nostra joventut, dexant desolades les nostres llars. Y, donchs ¡au! Catalans, vía fora la injusticia.—N. VERDAGUER CALLÍS.

TAMPATANTAM

CANÇÓ DIALOGADA PERA CANTARSE AL AYRE DEL «NOY DE LA MARE»

- ¿Qué li darém al heréu de la casa?
¿qué li darém porque dormi l' infant!
—Démli una dida de nostres montanyes,
que ab llet de casa se l' ha d' enconar.
—Tampatantam, que les figues son verdes.
—Tampatantam, que ja 's van madurarán.
—¿Qué li darém al heréu de la casa?
¿qué li darém porque no plori tant?
—Démli cançons de tonada ben dolça,
com més antigues mellor li sabrán.
—Tampatantam, que les figues son verdes.
—Tampatantam, que ja 's madurarán.
—¿Qué li darém al heréu de la casa?
¿qué li darém per aná á bateja 'l?
—Démli per nom algún sant de la terra,
nom que sos avis ja l' hagen portat.
—Tampatantam, que les figues son verdes.
—Tampatantam, que ja 's madurarán.

- ¿Qué li darém al heréu de la casa?
¿qué li darém que li vinga de grat?
—Démli rondalles que 'l seny li despertin,
prou y de sobres la dida 'n sabrá.
—Tampatantam, que les figues son verdes.
—Tampatantam, que ja 's madurarán.
—¿Qué li darém al heréu de la casa?
¿qué li darém que li vinga de grat?
—Démli oracions com les deya sa mare,
d' altre llenguatge no 'n sápig cap.
—Tampatantam, que les figues son verdes.
—Tampatantam, que ja 's madurarán.
—¿Qué 'n farém, donchs, del heréu de la casa?
¿qué 'n farém, donchs, quan ja sia més gran?
—Un català que s' estimi sa llengua,
senti la pátria en los bulls de sa sanch.
—Tampatantam, que les figues son verdes.
—Tampatantam, que ja 's van madurant!

FRANCESCH MATHEU.

LO BASCH EN LES ESCOLES

(Conclusió)

Y fins en la cort mateixa de Viena sol esser usada ab tal caracter, com s' esdevingué entre altres ocasions, en un dia del mes de Novembre de 1881, que En Kal-lay, al rebre en lo Ministeri de Negocis estrangers á la delegació austro-húngara, en acte oficial y solemne, feu aquelles declaracions polítiques sobre les provincies *irredentes*, y sobre 'l recent viatge del rey Humbert, que pro luhiren séries reclamacions de la prempsa italiana. Lo llenguatge de que se serví fou lo *madgyar*, com y també lo del comte Andrassy, qui 's trobava entre 'ls circumstants. «A Galitzia son paratules d' En Laveleye en un article de la *Revue de deux mondes*—lo polach ha sotstituhit completament al alemany, y quan la darrera visita del Emperador, lo discurs de recepció va serli fet en polach.»

Y en lo pertocant á la Croacia, l' eslovench, segons testimoni del mateix Laveleye, es la llengua de la escola, del púlpit y de la administració provincial. L' alemany no s' usa sinó en les relacions ab Viena, y 'ls documents oficials se publiquen en abdues llengues.»

Tampoch l' imperi moscovita nega cap de les regions qui 'l formen, lo dret d' usar sa llengua peculiar y genuina. Tal s' esdevé, per exemple, en los territoris de la Finlandia y de la Lituania; y fins á tal estrém es duyt aquest respecte, que están assistint á una especie de resurrecció del idioma finlandés, ab lo quin alguns filólechs, y dels més discrets y sabis, han volgut emparentar nostre basch.

En lo Regne Unit de Suecia y Noruega hi ha al costat de la llengua oficial, l' idioma *norsk*, que parlen y conreen los escandinaus del Occident, conservantlo ab religiosa veneració, per estar escrits en ell los famosos *Eddas*, poemes místichs, qui son pera aquelles terres lo que la *Iliada* y la *Odissea* homerichs pera 'ls grechs.

La força immensa, verdaderament incontrastable, que tot bon inglés veu en la tradició, no havia d' esser lletra morta en lo pertocant al manteniment de les llengues propies dels diferents pobles qui han vingut

à constituir la Gran Bretanya, ab motiu tant més gros, en quan los inglesos no han d'oblidar que la parla dels angle-saxons, més ó menys modificada per influències meridionals ó llatines, arribà á sobreposarse al idioma francès que tractaren d'introduir los conqueridors normands y sos poetes y escriptors aulíchs, y de que 's conserva un recort viu en lo famós *honni soit qui mal y pense*, divisa de la orde de la Jarretiera.

En les Illes Britàniques son conegudes, ademés de la llengua inglesa, tres varietats ó dialectes del celta, es á saber: lo *gaèlich*, al Norest d'Escocia; l'*ers*, á Irlanda, y l'*wels* ó *kimrich*, qui té certa tirada al bretó, en lo Principat de Gales.

Lo govern de la Reyna Victoria, inspirantse en un enlayrat criteri, fa recollir, ab molt compte, los manuscrits més notables en *ers* y en *gaèlich*, pera evitar que 's destruhixin ó 's perdin, y reproduhirlos, per medi de la impremta, com á monuments de gran importancia en les disquisicions científiques que en aquell pays se fomenten ab tant zel y entusiasme.

En les escoles d'Escocia, compreses en los districtes qui usen lo *gaèlich*, pot esser ensenyat aquest idioma, mentres duren les hores de la classe oficial, ja per lo mestre mateix, ja per qualsevol altra persona competent, nombrada al efecte; y als alumnes se 'ls fa traduhir al *gaèlich* lo passatge llegit en anglés, pera estar certs de que l'entenén.

A Dublin, capital del Regne d'Irlanda, s'ha conseguit fer posar en lo programa de les escoles oficials, al costat del llatí y del grech, l'estudi del celta, en la varietat del *ers*.

Hi ha en aquella important població una Societat, composta de 300 membres, que 's dedica á imprimir manuals de primera ensenyança, pera conservar y propagar la llengua nadiua.

En l'any 1879, repartí 26.000 llibres del primer grau d'instrucció, y altre gros nombre dels segon y terç.

Idèntiques associacions hi ha á Edimburg, capital d'Escocia, y en les poblacions principals del Principat de Gales, essent la més digna d'esment la quina porta l'nom d'*Eistedfod*.

Aquestes associacions vetllen per la puresa y esplendor de les llengues propies dels payssos respectius y la llur influencia transcendeix á les esferes oficials, y 's veu en les condicions que son imposades als qui han de desempenyar càrrechs públics en exos payssos. Ho demostra, entre altres cassos, que segons lo manat en la *Coal Mine Regulation Act*, de 1887, los enginyers de mines destinats al districte format ab los comtats de Denbigh y Flint, en que 's parla l'*welsh*, tenen obligació de conèixer aquest idioma.

Tots aquests fets que hem alegat, y altres que se 'n podrien retraure, revelen clarament que la conducta observada per les nacions de que hem fet esment respecte de les llengues diferents de la oficial, en elles parlades, es del tot acomodada á la sàbia dita d'En Bluntschli, qui á pesar de sa tendència autoritaria y centralisadora, y sa poca afició á les autonomies regionals, declara noblement en sa *Theoria general del Estat*, que «la llengua es lo be més essencialment propi del poble, la manifestació més neta del seu caràcter,

lo llac més fort de la cultura comú.» Y com á conseqüència lògica d'aquesta afirmació, afegeix: «L'Estat no te 'l dret d'arrancar á un poble l'seu idioma, ni d'impedir son progrés, ni sa literatura...» «Proscriure de la Iglesia y de la escola la llengua d'un poble civilisat, es una amarga injusticia.»

Si aixís discorren tractadistes tan autorisats com En Bluntschli en la esfera abstracta y serena del dret públich ¿serà massa atrevit que pretengám nosaltres pera 'l basch una certa consideració, quan es lo basch un dels monuments més antichs de la humana inteligencia, y la atenció dels filòlechs novíssims s'es fixada en la llum que sobre 'ls problemes obscuríssims de la proto-historia pot adollarhi lo descobriment y classificació del grupo turani, al quin sembla pertanyer la llengua d'Aitor, y qui ha fet creure en la existencia d'un període crepuscular en la historia de la humanitat, en que aris y semites s'educaren al plegat, abans de partirse en dues grans branques, pera donar origen á tants y tan gloriosos pobles, molts dels que han desaparegut de damunt la terra, sense dexar més rastre que l'assenyalat per sos fets en lo gran llibre dels temps?

Les rajoles caldees y les sfinx de la vall del Nil han amostrat de poch á nostres ulls mons històrichs qui semblaven definitivament enterrats en les ombres del oblit; y tenint nosaltres viu y esbategant un monument d'origen més llunyadà que les Piràmides d'Egipte, ¿hauríam de mirar sense recansa la seva desaparició?

Tractar al basch, com á dialecte menyspreable, mercedor de sentència de mort, no fora respondre als desitjs manifestats per los homens de ciencia, qui per allà al any 1881, constituïren, á Madrid, lo Congrés d'Americanistes, y demanaren l'establiment d'una càtedra de llengua euskara en la Universitat Central.

Tal proscripció no s'avé tampoch ab les declaracions fetes per la Royal Academia Espanyola en lo lluminós informe de 5 de Janer de 1883, ahon, entre altres coses, se llegeix lo següent:

«Ibers, celtas, fepieis, cartaginesos, romans, goths, árabes, provenzals, nos han donat mots y locucions, fraseigs y figures, quin origen tal vegada no conèxem; encara 's parlen correntment, si bé que desgraciadament no s'estenen gayre. l'euskar impenetrable y casi bé bíblich, la parla en que s'espressaren los Reys d'Asturies y de Lleó, lo gallego en que versificava N' Anfós lo Sabi, anella de nostre idioma y del portugués, y 'ls tres dialectes de nostres costes del Mediterrà, catalá, mallorquí y valenciá, branques florides del gay parlar dels trovadors, vincles d'unió entre la llengua d'Aragó y les d'Italia y França. Donchs bé, de tots aquets idiomes, lo quin més desvetlla la curiositat dels etnògrafs y filòlechs, y 'l menys conegut y 'l més descuydat á Espanya, es lo basch. Fins dexant de banda los exagerats ponderaments que d'aquesta llengua fan los bascófils d'una y altra vessana pyrenenca; fent la mitja rialla, si 's vol, á la llur pretensió de que l'idioma euskar, passant de ser bíblich, arribi y tot á ser paradisiach; sense que, finalment, nos enlluherne, lo que pot anomenarse agilitat llingüística ab que alguns descomponen, analisen y traduhexen ab frases bascongades los noms propis de persones y

llocs continguts en los llibres sagrats, no podrém dexar de regonéixer ab los erudits jesuïtes Rivera y Larramendi, ab Depping, Humboldt, Michel, Vinson, Layce y Bonaparte, que aquesta llengua es anterior á la grega, á la llatina, y pot-ser y toí á la hebrea, y radical important de la espanyola. Lo que á aquesta Academia li fà més pes, y lo que testifiquen alguns de sos individus més dignes, qui s' han dedicat ab afició y ab honor á la epigrafia, es, que pot assegurar-se que si s' ressegueix ràpidament, pero ab atenció, la nomenclatura topogràfica usada encara avuy en dia á Espanya, trobarém arrels euskares en los noms de ciutats, viles, poblets, montanyes, comes, valls, rius, rieres, prats y boschs.»

Aquestes alabances de la llengua fetes per la docta corporació, aquesta manera de desentranyar la importància que te pera 'l conexement de la historia y del idioma nacional, no necessiten de cap comentari. Nostres gloses podrien esser titllades de parcials, y per açó 'ns estimám més servirnos, com de clau d' or, pera cloure nostres consideracions, del rahonament esposat per la Corporació que, en materies literaries y llingüístiques, te la més alta autoritat á Espanya.

La Comissió de Foment, basantse en lo que tenim explicat, opina que Vossencia ha d' acordar dirigir-se á les Diputacions germanes de Biscaya, Alaba y Navarra, demanant son concurs á fi de que, de mútua conformitat sia enviada una respectuosa exposició al Excm. Sr. Ministre de Foment, suplicantli que se servezca ordenar que quan hagen de provehir-se les vacants que s' esdevinguén en les escoles públiques de noys y noyes en los pobles en que s' manté viva la llengua bascongada, s' exigisca als Mestres qui hagen de regentarles, com á condició indispensable, lo conexement d' exa llengua; y que lluny de conservar-se exa absoluta prohibició del ús del bascongat que regeix ara en los establiments de 1.^a ensenyança, se vage iniciant á les criatures en lo conexement de la llengua oficial per medi d' exercicis graduals de traducció del bascongat al castellà, ab lo que hi guanyarán, de cert y considerablement, los interessos de la instrucció pública.

Aquest es lo parer de la Comissió. Vossencia, no obstant, en son elevat criteri, resoldrà lo que tinga per més oportú y procedent.

San Sebastián 12 de Novembre de 1895.—*Jesus Alzuru.*—*Manel Lizariturry.*—*Tomás Balbás.*—*Ignasi Echaide.*—*Joseph de Elósegui y Zabala.*

INSTITUCIONS DE CATALUNYA

LOS GREMIS

VI

MORT DELS GREMIS

Per allà á les derrerries del segle passat ja hi havia una opinió contraria á la institució gremial. Axis es que en les Reyls ordes de 26 de

Maig de 1790 y 1.^{er} de Març de 1798 vá manarse que tothom pogués treballar en sos oficis y professions sense altra condició que la de fer constar sa pericia y sense necessitat de subgectarse al aprenentatge, fadrinatge, domicili y demés circumstancies que senyalaven les ordenances gremials.

Es coneguda la campanya que feu En Jovellanos contra 'ls gremis, especialment en son informe sobre les arts y 'ls oficis.

Per fi, les idees que 'ns vingueren de la altra banda dels Pyreneus triomfaren del tot: lo principi de la absoluta llibertat del treball restá legalment consagrat en un decret que als 8 de Juny de 1813 promulgaren les corts de Cádiz, y que deya axis:

«Art. 1.^{er} Tots los espanyols y 'ls estrangers que habiten ó vinguen á habitar en los pobles de la monarquia podran lliurement establir les fábriques ó artefactes de qualsevulla classe que 'ls acomode, sense necessitat de permís ni de cap llicencia, mentres se subgecten á les regles de policia donades ó que en avant se donguen pera la salut dels matexos pobles.

Art. 2.^{on} També podran exercir lliurement qualsevulla industria ú ofici útil, sense necessitat d' exámen, titol, ni incorporació als gremis respectius, quals ordenances queden sense efectes en aquesta part.

Peró los temps cambiaren y 'ls afrancesats caygueren: una Reyal orde de 29 de Juny de 1815 restablí en llur vigor les ordenances gremials, si bé disposant que fossen revisades pera traure d' elles tot lo que pogués ésser causa de monopoli per part dels agremiats, lo que fos perjudicial pera 'l progrés de les arts y lo que tragués la llibertat que tots tenien de exercir llur industria, mitjansant, emperó, acreditar la aptitut; y per una altra Reyal orde de 29 de Abril de 1818 se disposá que les Juntas de Comerç de les ciutats fossen les mestresses en tot lo governatiu, polítich y económic dels colegis y gremis artístichs, en quant tingués relació ab lo foment, prosperitat, y progressos de la industria com també en lo pertocant á la observancia y compliment de llurs ordenances respectives. Mes endevant y per un Reyal decret donat als 20 de Janer de 1834, qual observança fou necessari recordar per un altre de Juliol de 1836, varen establir-se varies reformes y prescripcions á que devien subgectarse totes les ordenances, estatuts ó reglaments peculiars á cada ram de industria fabril: los gremis quedaven despullats de tot fur privilegiat; se negava la aprobació á tota ordenança que tingués disposicions contraries á la llibertat de fabricació, á la circulació interior dels géneros y fruyts del regne, y á la

concurrència indefinida del treball y dels capitals; era permès al qui's trobava incorporat en un gremi poder traslladar la seva indústria a qualsevulla punt del regne, sense altra formalitat que la de fer-se inscriure en lo gremi del poble de sa nova residència; y's facultava a tot individu per a exercir totes plegades varies indústries, mes ab la obligació de inscriure's en los gremis respectius. Finalment, en Desembre de 1836, les Corts tornaren a restablir lo decret de 1813, declarant lliure lo exercici de qualsevol indústria ú ofici útil sense subgecció a exámens, títol, ni afiliació als gremis.

MALS QUE 'NS HA DUT LA LLIBERTAT DEL TREBALL

Lo règimen de llibertat ha romput per complert los vincles morals que dintre'l sistema corporatiu unien de diversos modos al amo ab lo treballador; ja no formen junts com avans formaven los diversos graus de una sèrie geràrquica, individus distints de una mateixa família; membres associats en una sola col·lectivitat, sinó que a força d'ésser y de anomenarse *elements* y *forces* independents que concorren a la obra de la producció, ha nascut un abim entre'l capital y'l treball. Des de que l'amo ja no es lo *mestre*, sinó tant sols lo empresari que explota'l treball dels altres, cap estimul de amor propi'l mou a procurar que sots la seva direcció, son exemple y'ls seus concells se vage formant en los seus tallers com una escola de intel·ligents y habilíssims operaris; no té altre interés sinó'l purament material de traure la major riquesa possible de la producció ab lo menor cost possible de la mà del home; ja res li importa lo saber qui son y'ls mèrits que tenen los treballadors, puix ne té prou ab conèixer quant costen y quants se'n necessiten. Y des de que'l treballador no pretén canviar de posició social, adquirint ab laboriositat, perseverancia y destresa l'honrós títol de *mestre*, sino que posa totes les seves aspiracions en augmentar lo salari y en rebaxar les hores de treball ¿quin estimul de amor propi lo induirà a perfeccionarse y a distingirse en la pràctica del ofici? ¿Què li importa lo dexarlo per a dedicarse a un altre qualsevulla, si l'únic interés que'l lliga ab l'amo es lo jornal y'n pot guanyar més en una altra professió? ¿Quina rahó de dependència l'obliga a regonèixer mèrits, superioritat, autoritat ni magisteri de cap classe en l'amo a qui serveix si'n té prou ab saber qui es qui'l paga millor?

Per altre part, los Gremis, essent uns cossos poderosos, dirigits cada hù per unanimitat de intel·ligència y comunitat de interessos, feyen ab ventatja y oportunitat la provisió de les materies

primeres: provehien les necessitats dels mestres, y adelantaven y fiaven als llurs individus que no tenien temps ó fondos per a fer les compres per lo seu compte.

Los gremis també, com a cossos que comprenien y representaven a la indústria nacional, dirigien memorials al Concell de Cent ó bé a les Corts sobre'ls perjudicis que esperimentaven ó preveyen moltes vegades de la introducció de treballs falsificats ó estrangers, que poguessen motivar lo descrèdit ó la mort de llur indústria.

A mitjans de aquest segle lo Govern tractà de restaurar als Gremis a qual fi nombrà una Comissió per a estudiar l'assumpte, y aquesta, ocupantse de les ventatges polítiques de la reorganització gremial, escrigué lo següent: Si haguessen existit los Gremis, los tristos y deplorables acontexements que tingueren lloch a Barcelona pels anys de 1835 a 1843 no haurien pas ocorregut. Llibertats mal enteses, passions desenfrenades, excessos may sentits, en los quals quasi sempre hi prengueren part joves capverts que's burlaven de la vigilancia y'l cuydado de llurs pares, que's reyen dels concells dels amos, y que no pensaven en subgectarse a cap llei ni consideració, foren un espectacle per cert ben trist pels qui estaven acostumats a contemplar lo sentit pràctic y la maturitat de seny del poble barceloní. Y per si algú cregués que lo restabliment dels Gremis suposaria una reacció en l'orde polítich, per ser l'esperit vell, l'únic que era l'ànima de aquell, contrari en tot y per tot al de avuy dia, vegem lo que afegia més avallet la dita Comissió: «La esperiencia dels fets ensenya més que la teoria dels discursos més llampants, y ja que hi han recorts històrichs que'ns diuen que lluny de estar les institucions gremials renyides ab les institucions lliures de un pays, a aquestes precisament deuen elles la existencia, no deu fer-se oposició al restabliment dels Gremis des de'l punt de vista lliberal que en res contradiuen.»

«La força del socialisme—digué Monsieur Laborde en son informe sobre la Exposició de Paris l'any 1851—tota la ha creada lo buyt produhit per la supressió de les corporacions.»

Y ara seria tonto parlar de la conveniencia de restablirles avuy dia. (1)

SALVADOR BOVÉ, PVRE.

(1) En Campmany en les seves *Memories Històriques* (vol. I, part. 3.^a, cap. I, pl. 32 y següents) parla de la utilitat dels Gremis, de les causes de llur estimació y honor, de la saludable influencia que tingueren en les costums públiques y privades, de les causes de l'amor al treball y als Gremis, y de altres punts importantíssims, y com que nosaltres no ho diriam pas millor de lo que ell ho diu, y per altra part *transcribendi munus abhorrens*, recomanám aquelles planes als llegidors estudiosos.

MOVIMENT REGIONALISTA

ESPANYA

Catalunya. — Lo *Centre Català* de Castelló d'Empuries ha nomenat president honorari a D. Angel Guimerà.

—Diumenge passat s'inaugurà lo nou local que per iniciativa del Excm. Dr. Morgades, s'ha de construir pera xoplugar lo *Centre Catòlic* de Taradell. Lo programa de les festes inaugurals s'imprimí en llengua catalana.

—En lo local de la *Lliga de Catalunya*, se reuní lo diumenge passat lo Concell de representants de la *Unió Catalanista*, que elegí pera constituir la Junta Permanent del any 1896 als senyor D. Pau Sans y Guitart, del Hospitalet de Llobregat, *president*; D. Andreu Pons, de Manresa, *tresorer*; D. Mari Godó, de Castelló d'Empuries, y D. Joseph Puig y Cadafalch, de Mataró, *vocals*; y D. Ernest Moliné y Brasés, de Barcelona, *secretari*.

Acordá ademés que la vinenta Assamblea se celebrés a Vich, los dies 25 y 26 del vinent Maig, discutintse 'l tema: «Administració en general.»

—Nostre estimat company lo *Selmanari Català* de Manresa, que en los sis anys que compta d'existencia ha procurat sempre donar la merescuda importancia als estudis històrics del Plá de Bages, com aquesta necessitat la ha vinguda a cumplir la *Biblioteca Històrica Manresana*, de que tenen ja noticia nostres llegidors, des del any nou reduhirá ses planes a vuyt, rebaxant a la meylat lo preu de suscripció.

—La Junta técnica del Museu de la Historia s'enterá en sessió del dia 23; que han sigut restaurats los tres sitials dels concellers de Barcelona que pogueren salvarse de la destrucció feta per los sectaris de Felip V de tot quan podia conservar lo recort dels gloriosos temps de la llibertat de la terra catalana. Los esmentats sitials foren trobats fá poch temps en una iglesia de Gràcia y han sigut depositats en lo Museu de la Historia que organís l' Ajuntament de nostra ciutat.

—L' Ajuntament de Girona, en sessió del dia 18 d'aquest mes, acordá inscriures com a soci protector del Jochs Florals.

Lo de Sitges acordá lo mateix dia concedir un premi consistent en una rosa d'or.

—De *Las Cuatro Barras*, de Vilafranca:

«Desde avuy dexará de surtir el periódich *Las Cuatro Barras*, com a porta veu del «Centre Català Vilafranquí.» Axis ho ha acordat la nova Junta Directiva, encarregada de la marxa y direcció de la espressa societat, atés l'estat econòmic de la matexa. Es, per consegüent, aquest l'últim número del periódich que s'publica ab dit caràcter.

Axó no vol pas dir que 'ls redactors actuals, partidaris decidits de les idees regionalistes que creuen les úniques que poden regenerar al país, despertar les forces vives del poble, deslligar de trabes, suprimir rodes inútils, reformar la administració, acabar ab lo parlamentarisme, prescindir de cacihs y de tupinayres, fugen de continuar publicant lo mateix periódich ó un altre, si axis ho consideren convenient. Ens despedim del públich, no sabém encara si definitiva-

ment, ó sols per poch dias. Si resolém continuar, comensarém l'any nou ab *vila nova*; si desistim de les nostres tasques, será de tots modos per poch temps.»

Donchs já reveure, bon company! y que nó 'l fassis anyorar gayre.

—En lo *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Vich*, corresponent al dia 14 d'aquest mes, llegim lo següent apartat, que s' refereix a la funció celebrada en la iglesia d'aquell Seminari en honor de la Immaculada Concepció:

«Se feren després los exercicis de la Novena y acte seguit ponderá les excelencies de Maria en lo Misteri de sa Immaculada Concepció lo M. I. Dr. D. Jaume Serra, Pvre., Canonge Doctoral y Vicari General de la Diócesis, qui tingué 'l bon acort de ferho en catalá, pera demostrar, al mateix temps que les grandeses de la Verge, que poden exes ésser exaltades en nostra hermosa llengua com la més profunda teologia y la poesia més enlayrada.»

Desitjam que l'exemple donat per lo digne senyor Vicari General de la diócesis vigatana, tinga molts imitadors.

—La Junta Directiva del *Centre Excursionista de Catalunya*, ha quedat constituïda en la següent forma: D. Francisco de S. Maspons y Labrós, *president*; D. Ricart Permanyer y Ayats, *vice-president*; D. Cèsar A. Torras, D. Joan Cardona, D. Pere Pagés y Rueda, D. Emili Canals, D. Bartomeu Mitjans y D. Victor Brossa y Sangerman, *vocals*; D. Juli Vintrolá, *tresorer*; D. Jaume Massó y Torrents, *secretari*; y D. Ramón N. Comas, *vice-secretari*.

—Avuy, a les deu del mati, se celebrarà a Sabadell lo anunciat *meeting* de protesta contra la injusticia de que es víctima Catalunya en la qüestió de les quintes. La esmentada reunió, organísada per iniciativa de totes les societats no polítiques de Sabadell, será presidida per l'Ajuntament d'aquella població, assistinthi ademés representacions de tots los municipis de la comarca.

Convidada la *Associació Popular Regionalista*, com iniciadora de la campanya, ha nomenat una comissió oficial que acompanyada d'alguns consocis, protectors y propagadors, assistirà al esmentat *meeting*, sortint d'aquesta ciutat en lo tren de les vuyt del mati.

—L' Administrador de *Lo Regionalista*, nos comunica que des del núm. 6, l'esmentat periòdic se repartirà de franch, ademés dels llochs de costum, en la llibreria «L'Avenc», Ronda de la Universitat, núm. 4.

—Ha mort a Manresa 'l que fou nostre entusiasta company de causa D. Lluís Boxera y Esteve.

També ha dextat aquest mon, lo jove D. Felip Camps y Cantí, net del inoblidable poeta manresà Camps y Fabrés.

A les families d'abdos finats acompanyám en son desconsol, pregant a nostres llegidors no obliden en ses oracions la bona memoria de tan malaguanyats compatrieis.

—Dijous passat passá a millor vida lo qui fou nostre decidit company de causa D. Joan Jaumandreu y Frigola, un dels més entusiastes socis del *Centre Escolar Catalanista*.

Desitjant de tot cor que 'l bon Deu concedesca al final una perdurable gloria, y á sa apreciada familia una cristiana resignació que li dongui 'l consol necessari pera soportar tan sensible pèrdua.

Euskaria.—L' Ajuntament de Pamplona ha acordat adherirse á les gestions iniciades per la Diputació de Guipuzkoa pera que 'ls governs que 's nombrin pera regentar les escoles d' Euskaria entengan la llengua bascongada; però pregant á la de Nabarra que al treballar pera son felís resultat, gestioni també que 's retorni als municipis d' aquell regne la facultat de nomenar los mestres de les escoles que sostenen.

ESTRANGER

França.—Pera que sia conegut á Catalunya un exemple de devoció á les coses de la Pàtria que no son les del Estat, traduhim aquest bocí de la crònica que en Sarcey publica en la *Depêche*, fent notar que en Sarcey company del provençal y excelent patrici Tournier, en la comissió nomenada per lo Govern al objecte de dictaminar sobre les obres que han d' ésser representades en lo teatre d' Orange, es, com á francesista y parisienista de cap á peus, contrari al parer d' en Tournier. Ara vejau lo que conta en Sarcey, ressenyant una sentada de la Comissió sobre dita:

«Tot estava arreglat, y anavam á axecar la sessió, quan un dels meus col·legues, en Tournier, se llevá pera fer una moció.

«Nos parlá ab força entusiasme y no sense bon xich d' eloqüencia, d' una gran y hermosa manifestació d' art que podia ferse: hi havia una obra de primera, la *Reyna Joana*, d' en Mistral, que no més podia ésser dignament representada en lo teatre d' Orange, en la pàtria dels felibres.

«Lo president va dirli:

«Nosaltres no 'ns hém reunit pas pera tractar d' açó, lo Ministre 'ns ha convidat á triar les obres que 'ls seus teatres, los teatres del Estat, podrien representar á Orange. La *Reyna Joana* no es ni en lo programa de la Comedia-Francesa ni en lo de la Opera. Per lo tant no 'ns n' havém d' ocupar.

«En Tournier insistí, ponderant á en Mistral y á la llengua en que ha escrit, y 'ls Felibres, y 'l Mitgdia, què se jo!

«Lo president repeteix la anterior observació.

«En Tournier torná á la carga; volgué que 's deliberés y que 's votés la introducció de la *Reyna Joana* en lo programa.

«Lo president pera tallar una discussió viva que s' era comensada, axecá la sessió. Y en Tournier infatigable apòstol de son pays y de sa llengua, durá la qüestió á la Comissió plena.»

—Com á resultat de la digna campanya feta per nostre excelent col·lega *L'Aidli*, d' Avinyó, lo Govern francès delegá á un distingit arquitecte pera informar sobres l' estat dels Baus y 'ls medis d' evitar la destrucció de les admirables ruïnes de la ciutat baussenca. Lo dictámen d' aquest arquitecte, ha sigut aprovat per la Comissió central de Belles Arts; y á conseqüència d' açó, se procedirà desseguida á emprendre les obres necessaries de salvament y conservació.

—*Le Journal*, de París, publicá un article parlant en só de mofa de la descentralisació predicada per lo Felibridge; y, com á argument terrible, deya que no lliguen aquestes aspiracions ab lo fet de que tots los ambiciosos del Mitgdia se 'n van á la conquesta de París. Y acabava: «¿Y, donchs, perque se 'n son anats de la Provença?»

L'Aidli, que no 's mossega la llengua, y sap ahon té la mà dreta, li respón així:

«¿Perque la hém dexada la Provença, axerit *franchimand*? Per açó que li héu prés, á la mare Provença, tot lo que li calia pera pujar los seus fills: la autonomia, que era ben seva y que 'ls feya anar engallardits, la ensenyança de sa llengua que 'ls feya parlar fort, y la administració dels seus interessos que 'ls permetia obrar. Los ho héu prés tot: bé cal que vagen á cercar-se la vida allá ahon n' hi ha.»

Australia.—Fá ja temps que vá prosperant en aquesta novíssima part del mon la tendència á constituir una federació colonial d' acort ab la metròpoli Inglaterra. Y ara llegim que 'l conflicte actual entre la Gran Bretanya y 'ls Estats Units ha fet donar á aquella aspiració una camada tant llarga que la Nova-Gales del Sur, la Australia meridional y Victoria han votat ja 'l bill preparatori de la Federació australiana. Des de ara cada una d' aquestes colonies pot elegir 10 membres qui formarán una convenció encarregada de redactar una Constitució federal. Un colp redactada se sotsmetrá als electors, y si la aproben s' enviará á Inglaterra pera subjectarla á la sanció imperial.

LO REGIONALISME EN LA PREMPSA

L' AIOLI. Avinyó, 17 de Desembre: *Courrespoundénci Barcelouneso*, per ALEGRIN. Aquesta carta, escrita per un company de Causa de la altra banda dels Pyreneus, tant rich d' inteligencia com de nobles entusiasmes, es tota dedicada á parlar de la qüestió del discurs d' En Guimerá en l' Ateneu. Esplica lo succehit ab entera exactitut (no pas com los madrilenys ¡Deu nos en guard!) y posa de relleu ab excelent criteri la transcendència d' un discurs «que noun ero uño simple *charradisso*, mai uno *verdadero acion*,» y que constituí una «novella victòria, de la major importància pera l' enaltiment de la llengua, á judicarne per la enquerada manifesta dels acastellanats.»

EL ARALAR. Pamplona, 21 Desembre: Un article bibliogràfic sobres lo llibre d' En Carmel Echegaray *Las Provincias Bascongadas á fines de la Edad Media*. Tant y més que del llibre, parla del autor, contenint un bon aplech de datos biogràfics del notable cronista y distingit escriptor tant conexedor y tant devot dels interessos regionalistes de la seva terra. Entre aquets datos hi ha la noticia de que es En Echegaray lo redactor del Dictámen sobres lo basch en les escoles, quina traducció acabám en lo present número.

LA RENAIXENSA. Barcelona, 21 de Desembre: *La ensenyança del catecisme en catalá*, per N. FONT Y SAGUÉ. Es lo primer d' una tanda d' articles del jove é ilustrat propagandista; y en ell, per un ben treballat encadenament d' investigacions metafísiques sobres la relació entre 'l pensament y la paraula, vá á la conclusió de que «lo més conforme á la rahó natural es parlar en la llengua formada per l' esperit del poble á que pertanyém, y principalment en aquelles circumstancies en que 'l llenguatge es més del pensament que de la boca, com quan hi ha comunicació intelectual entre Deu y la criatura.»

LA ALMUDAINA. Palma de Mallorca, 21 de Desembre: *Cartas de un soldado del ejército de Cuba*, per A. B. R. Correspondencia interessantíssima y ben xafada. En cap diari de Madrid, dels que hi tenen enviats especials, hem vist noticias d' aquella trista

campanya tant reveladores, tant acolorides, tant sinceres y tant dramàtiques, com la primera mostra que de les que anirà enviant aquest soldat—à qui'l bon Deu conserve la sanitat del cos y la habilitat de la ploma—nos dona en les pàgines de nostre colega. Mes, no citam les cartes per aquest motiu, sinó perquè en lo comensament de la primera hi ha un paràgraf que fa molt per casa, y que molt de gust traduhim. Diu així:

«Li he dit que trobi en lo Batalló una bona pila de mallorquins lo que ha estat pera mi, y també ho fou pera ells, grossa alegria. En campanya venen a ser germans tots los soldats, y la amistat de campament es la més íntima y la més aviat feta; conjuminen en la vida fadigosa de la guerra tots los elements y's combinen los diferents parlars de nostres regions y encara millor los diversos temperaments y activitats distintes, que'l llenguatge asseynala y especifica ab tanta precisió. Però ab tot y ser veritat aquesta armonia, no esclou los goigs del recort de la patria petita, evocant en la llengua de la terrica, los penyalars soberechs de nostra costa nort, a la sombra d'un bosch de vinedadisses palmeres tropicals; nostres paysatges tant hermosos en la cançó nera vegetació de *maniguas* interminables ó d'immensos *potreiros* qui afadiguen la vista ab son vert perdurable, per mes que sien molt variats sos tóns; les escenes típiques de nostra llar regional en l'aislament d'una abançada ó en la quieta soletat d'una guardia. Es molt aconhortador, pare estimat, sentir en moments difícils, una frase que anima ab lo mateix accent que'm parlava la mare, y de les amargors de la tristesa passar, ab la facilitat mudadiça dels pochys anys, á la franca alegria, ab una dita de la terra; comentar la correspondencia, tant desitjada com alegrament rebuda, en lo llenguatge mateix en que fou pensada y sentida, ab aquell mateix accent ab que ho digueren cent voltes les persones estimades abans d'escriureho y espressarho sabent que'ns entenén nostres penes y nostres goigs, tot lo íntim y genuinament propi, en lo llenguatge sagrat de nostres pares, en la llengua que, de petits, nos ensenyá de pregar, y d'estimar quan forem homens.»

—22 de Desembre: *Una obra patriòtica*, per A. M. Borrell. Motivat aquest article per la Exposició feta per l'Institut Agrícola de Sant Isidro en que's demana que no s'apliquin á Catalunya les tuteles y'l concell de familia del sistema castellá, apunta ab esperla habilitat los principals inconvenients que aquestes institucions jurídiques porten á la vida catalana; y emprenent en sa més alta comprensió lo conflicte entre certes interpretacions y aplicacions del article 12 del Códich castellá y'l manteniment del dret de Catalunya, n'esmenta y justifica la gravetat, escitant á treballar pera evitarne les tristes conseqüències. Nos ha fet gran pler de veure que N'Autóni M. Borrell posa ses aprimorades facultats de jurista al servey de la santa Causa, continuant una tradició de gran honor pera l'apellido que ilustraren son pare ilustre y son germá tant anyorat.

Lo CATALANISTA. Sabadell, 22 de Desembre: *Exposició al excel·lentíssim Sr. Alcalde d'aquesta ciutat*. Una compacta representació de la industrial ciutat envia al seu Alcalde una exposició motivada ab los datos publicats per nostre company *Lo Regionalista*, demanant que l'Ajuntament acorde la celebració d'un gran meeting de protesta contra la iniquitat de que ha estat víctima Catalunya havent hagut de donar al servey de les armes, en la darrera quinta, un gran nombre de sos fills qui devien quedar-se á casa seva. Diuen los firmants de la Exposició: «Aquesta ciutat de Sabadell, per tants conceptes acreedora á la corona de gloria que porta, n'adquiriria una altra encara de major gratitut que li valdria les benediccions de tots los catalans, si atenent V. E. á tot lo que acaba d'esposarse... lográs, com es indubtable lográ, comensar la espressa obra de justicia que s'imposa, recabant de qui corresponga la cessació del més odiós y abominable de tots los vexámens que pot sufrir un poble.»

LA VEU DEL MONTSERRAT. Vich, 23 de Desembre. *L'instrucció primaria*. Demuestra ab un argument d'alta noblesa la necessitat d'una bona instrucció. Veu l'articulista com se vá preparant la gran batalla de demà entre'l Mal ara en triomf y'l Bé qui repara y vá disposant ses forces reaccionades, «entre les doctrines diabòliques que en lo sigle passat se condensaren pera envenenar fins á la arrel les generacions, y una brillantíssima reacció religiosa... avançant en nom de Deu, y sols en nom de Deu y de la moral cristiana...» Convé que la batalla «atrapás als nostres fills dotats d'instrucció s'ílida» pera que compreguen y s'orienten. Mes, la instrucció que'ns suministra l'Estat no es adequada á

aquest ideal. No ho es per lo criteri que sol presidir la direcció de les escoles, y ho es menys gracies á la castellanisació de la ensenyança. La que, entre unes y altres rahons, vá tant coxa que l'articulista diu, protestant de sa sinceritat, que «per aprendre coses dolentes y en castellá,» es preferible que les criatures no aprenguen res.

EFEMÈRIDES CATALANES

DESEMBRE.—Dia 30

1589 Mor lo bisbe de Tortosa y abans de Vich Joan Cardona, ilustre home de lletres molt celebrat á Roma y considerat com un dels més doctes de son temps. Ajudá á Felip II en la formació de la Biblioteca del Escorial y en son tractat *De regia S. Laurentii bibliotheca* demostrá sos estensos conexements bibliogràfics.

Dia 31

1574 A la una de la tarde entren en nostre port 21 galeres que venien d'Italia, saluden á la plaça la qual contesta immediatament donantli la benvinguda á aquella esquadra comandada per lo princep D. Joan d'Austria. Havia sortit aquest de Barcelona en lo mes de Juliol del 1571 y tornava al cap de tres anys cinch mesos y mitj coronat de gloria per l'èxit d'una campanya tan memorable que'n recorda lo famós combat de Lepant. Fou rebut ab gran alegria per la ciutat en la que hi era benvolgut d'una manera especial per lo bon afecte que havia mostrat als catalans.

RAMON N. COMAS.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Dia 20.

L'Ajuntament de Reus, reunit en sessió extraordinaria pera veure quin acort havien de pendre ab motiu de haverlos imposat lo pago del primer trimestre de consums de la ciutat ab sos bens particulars, determinen, que una vegada hagen usat tots los medis amistosos sense resultat, presentar la dimissió del càrrech tots los individus de la Corporació.

Dia 25

Nostre Ajuntament envia á tots los municipis de més de 1000 habitants, cartells anunciadors del mercat de bestiar que tracta d'establir en aquesta ciutat.

Dia 24.

Nostre Ajuntament acorda nombrar una comissió que vagi á Lleyda pera saludar y felicitar al Eminen·tíssim Cardenal Cassanya, á son retorn de Madrid.

Dia 25.

La *Gaceta de Madrid* publica una R. O. declarant desertes per segona vegada les oposicions á la càtedra de «Dibuix del antich y del natural de nostra Escola» de Belles-Arts.

Dia 26.

Surt una comissió de nostre Ajuntament en direcció á Estremadura, Galicia, y Asturias, al objecte de procurar la concurrencia de bestiar en lo mercat que tracta d'establir-se en aquesta capital.

La Catalana.—Imp. de J. Puigventós. Dormitori de St. Francesch, 5.

